

Monumentnummer*: 532023

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 23 januari 2015
Kadaster deel/nr 82635/99

Woonplaats* Werkendam
Gemeente* Altena
Provincie* Noord-Brabant

Locatiennaam Werkendam
Locatieomschrijving Betonnen werken bij het werk aan de Bakkerskil

Kadastrale gemeente* Werkendam
Sectie* T
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1460

Omschrijving**

Cluster 84.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

Restant van een DUBBELE DUIKERSLUIS / DAMSLUIS als een bijzonder waterbouwkundig element behorende bij de inundatiewerken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie binnen het Land van Altena. Ten noordoosten van het gemaal De Drie Sluizen gelegen damsluisje dat bouwkundig is gecombineerd met een duikersluis. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Door middel van een ingenieus systeem van sluizen, duikers, dammen, keerkaden, dijkcoupures, enzovoort kon het noodzakelijke waterpeil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd worden. Deels werd daarbij gebruik gemaakt van reeds bestaande civiele waterhuishoudkundige bouwwerken. Soms werden de werken (sterk) aangepast aan de militaire eisen. Een beperkt deel van de werken werd speciaal ten behoeve van de Nieuwe Hollandse Waterlinie gebouwd en ook werd hiermee soms speciaal rekening gehouden. Ten noordoosten van het gemaal De Drie Sluizen moest om een inundatie te kunnen stellen de verbinding tussen belendende gronden aan weerszijden van een van de killen verbroken kunnen worden. Hiertoe is een dubbel uitgevoerde, afsluitbare duiker gebouwd, die eventueel wel

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

waterafvoer vanuit het zuidoostelijk gebied mogelijk maakte. Van de samenstellende hoofden ligt er een aan de noordwestzijde van het water en de andere (de dubbele) aan de zuidoostzijde. Het werk ligt grotendeels ontdaan van de context in en aan de oever van de waterloop.

Omschrijving

Bouwkundig gecombineerde DUBBELE DUIKERSLUIS / DAMSLUIS, bestaande uit twee tegenover elkaar gelegen, grotendeels bloot gelegde, uit baksteen en met natuursteen afgedekte hoofden en vleugels, met aan de zuidwestzijde eraan vast gebouwd het hoofd van een iets scheef geplaatste, tweede duiker die gecontroleerde afwatering mogelijk maakte. Het werk bestaat uit twee tegenover elkaar liggende hoofden met hiertussen een niet zichtbare koker en ter weerszijden schotbalkspinningen ter afsluiting van de koker, waardoor een functie als damsluis ontstond. Zuidwestelijk hier tegenaan een tweede duiker, die uit slechts één afsluitbaar hoofd bestaat en die is voorzien van een getoogde doorlaat en aan de andere zijde een onder de waterspiegel zichtbare koker. Er zijn geen windwerken aanwezig.

Waardering

De DUBBELE DUIKERSLUIS / DAMSLUIS ten noordoosten van het gemaal De Drie Sluizen is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging. Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde, in de vorm van een dubbel uitgevoerde duiker.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard omdat de hoofdvorm, de bouwkundige detaillering en aanpassing aan de functies van de duikers goed herkenbaar zijn gebleven, maar hun inbedding in de directe omgeving verloren is gegaan.

* Het onderdeel is redelijk representatief (karakteristiek) omdat het herkenbaar de vroegere functie ten behoeve van de Nieuwe Hollandse Waterlinie laat zien.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument